

# MAANDBLAD

UITGEGEVEN DOOR HET NATUURHISTORISCH GENOOTSCHAP IN LIMBURG.

## JUBILEUM C. BLANKEVOORT.

Op 31 Maart e. k. is 't 25 jaren geleden, dat de Heer C. Blankevoort, Hoofdingenieur der Mijnen, in Staatsdienst trad.

Er zijn redenen te over om dezen herdenkingsdag niet ongemerkt te laten voorbijgaan.

Immers, die jubilaris verwiert zich in zijne ambtelijke loopbaan zeer groote verdiensten voor de ontwikkeling van den Nederlandschen Mijnbouw.

Zeer terecht heeft zich dan ook een Comité gevormd om den 31 Maart, den Heer Blankevoort te huldigen.

Ook het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, waarvan de Heer Blankevoort, van at de oprichting, Bestuurslid is en 't welk zoo vaak door menige waardevolle bijdrage in het Maandblad, van zijn kant de warmste belangstelling ondervond, biedt den geachten, sympathieken Jubilaris, z'n beste wenschen aan.

## ALGEMEENE VERGADERING.

Al blijven we, naar 't zich laat aanzien, vooralsnog ook sukkelen met een miserabelen treinenloop, toch moeten we weer 'ns bij elkaar komen.

Als we ons niet vergissen vond onze laatste algemeene vergadering plaats te Maastricht op 7 Januari 1918.

En de laatste maandelijksche bijeenkomst?....

Zij dateert van 15 November 1916!!

Dergelijke toestanden, beter gezegd wantoestanden, mogen in ons Genootschap niet langer bestendig blijven.

Voor den goeden loop van zaken zijn de jaarlijksche, algemeene vergaderingen voor 'n vereeniging noodzakelijk.

Onze vroegere maandelijksche bijeenkomsten hebben bewezen, dat ze 'n allermachtigst middel waren, om 't Natuurhistorisch Genootschap in Limburg te doen floreeren.

Laten we ons daarom niet langer storen aan grotere en kleinere moeilijkheden, welke een geregeld samenkomen kunnen beïnvloeden. Laten we weer, gelijk vóór den oorlog, met elkaar voeling houden.

'n Algemeene vergadering zal derhalve plaats vinden op Maandag 5 Mei a.s. En wel te Maastricht, in het Museumgebouw. 't Juiste uur, benevens de agenda, zullen in 't eerstvolgend Maandblad worden aangekondigd.

Maar dit staat vast: Een van de punten der agenda zal dan luiden: Maandelijksche vergaderingen.

't Behoeft zeker niet gezegd, hoe we op 'n trouwe opkomst, den 5en Mei, rekenen.

Laten we allemaal zooveel mogelijk toonen, dat

we niet slechts als „figuranten” op de ledenlijst van 't Genootschap prijken, doch 'n levendig aandeel willen nemen in 't wel en wee, 't lief en leed van onze vereeniging.

De agenda zal dien dag zoodanig zijn, dat ze 'n reis naar Maastricht waard is.

Tegelijkertijd kunnen de leden zich dan overtuigen van den stand der zaken in 't Museum.

Een „tot ziens” dus op 5 Mei e.k. te Maastricht!

HET BESTUUR.

## WILDE PLANTEN VOOR DEN TUIN.

De kweekkunst is er in de laatste jaren heel wat op vooruitgegaan. Oude variëteiten werden verbeterd, tal van kruisingen gewonnen. Wat grootte en kleur der bloemen betreft, moeten 't de wilde planten meestal afleggen tegen de sierplanten. Tegenwoordig zijn er rozen, knolbegonia's, dahlia's enz. met zulke groote bloemen en van wondere kleurschakeering, dat men zou meenen, dat de grens bereikt is. Toch zijn vaak deze geweldig groote bloemen verkregen ten koste van menige andere goede eigenschap: 't aantal bloemen is meestal minder geworden, den fijnen geur hebben ze dikwijls verloren en vooral missen ze de sierlijkheid die 't heele gewas kenmerkt; de dunne stengels zijn als 't ware verlegen met de zware bloemen, wier weelde ze niet kunnen torsen.

Daarbij komt nog, dat vele dezer uitheemsche plantsoorten hoogere eischen stellen aan bodem en klimaat.

Wil men daarom 't heele jaar door, overal in den tuin, genieten van de schier onuitputtelijke verscheidenheid der natuur, dan zullen we toch onze wilde planten moeilijk kunnen missen.

Of die dan geen bijzondere levensvoorwaarden stellen? Zeker wel! Men beginne daarom niet met zeer lastige soorten zooals b.v. Orchideën. Ondanks alle moeite blijven er ieder jaar weg.

Bij 't aanbrengen van wilde planten dient men daarom eerst goed te zien welke standplaatsen ze zich in bosch en veld, op heuvels of hellingen hebben uitgezocht.

Wandelt men in April door 't krijtland, b. v. op den Pietersberg of over de heuvels in 't Gulp- of Geuldal, dan valt al spoedig op de nog vrij kale mergelrotsen, 'n laag plantje in 't oog, met dofbehaarde blaadjes, dat dichte donkergroene kussens vormt; omstreeks 't middaguur prijkt 't met talloze goudgele sterretjes. We hebben hier te doen met voorjaarsganzerik (*Potentilla verna* L., var. *Tabernaemontana*).

Nu zijn in den tuin de Winteraconietjes en Crocusjes reeds uitgebloeid; tulpen, hyacinthen, scilla's en vele andere bolgewassen viëren er thans hoogtij. Wie behalve dit alles nu ook nog wat Voorjaars-



ganzerik heeft geplant, zal daarvan geen spijt hebben.

In 't wilde geeft dit plantje de voorkeur aan zonnige hellingen. Op den bodem is 't niet erg kieskeurig, mits deze maar los is. Daarom vindt men 't zoowel op 't bloote kriet als in kiezel, die dit laatste bedekt; aan vocht heeft 't blijkbaar weinig behoefte. Om deze reden is 't in den tuin 't best te gebruiken als rotsplantje; als zoodanig kan 't naar hartelust z'n bloempjes in 't voorjaarszonnetje koesteren.

Maar ook als randplantje voldoet 't uitstekend. Breede grasbanden kunnen ook wel heel mooi zijn, maar eischen voortdurende en veel zorg en doen dan toch nog iets stijf en eentonig aan. Men kan 't nog wat tegemoetkomen door eerst een naar buitenhollende ophooging van puin en kiezel aan te brengen, waarin de plantjes worden neergezet. Ze krijgen dan nagenoeg denzelfden vorm, als in 't wild; 't worden kleine eenigszins zodenvormende plantjes, met korte, dikke uitloopers, gedrongen, dichtbehaarde blaadjes en korte bloemsteelen.

Toch willen ze ook wel gewillig in vlakken, gewonen voedzamen tuingrond groeien; hier spreiden ze dan haar stengeltjes plat over den bodem uit, in veel langere slierten dan op schralen grond; de nu ka'er blaadjes staan verder uit elkaar, de bloemsteeltjes zijn veel langer en slanker, maar 't geheel voldoet niet zoo mooi.

Zoo kan men hier de twee uitersten van 'n reeks standplaatswijzigingen verkrijgen gelijk de meeste rotsplanten kunnen vertoonen, b. v. Zonneroosje, Tijm, enz. Maar onder beide gedaanten vormen ze, 't heele jaar door, ook 's winters 'n groen tapijt, dat in April prijkt met talloze schitterende gele bloempjes.

De variëteit *crocea* met op ieder bloemblad aan z'n voet 'n donkergeel vlekje, die in de Nederlandsche duinen voorkomt, heeft men in Z.-Limb. nog niet ontmoet. Dit oranjevlekje verhoogt niet weinig de sierwaarde, wijl hierdoor de bloemen nog warmer schijnen.

'n Paar weken later naar 't bosch wandelend, vinden we in holle wegen, onder heggen de Gewone Helmbloem (*Corydalis solida*). Hiervan nemen we enkele exemplaren mee om ze in den tuin te planten onder heesters of elders op 'n schaduwrijk plekje.

't Volgend jaar zullen ze, vroeg in de lente al, de kale plekken vullen, met haar week-groene, fijn verdeelde bladen, waarboven de zachtllarose

Och ja, de kleur is wel niet bepaald schitterend, maar men behoeft toch waarachtig niet de sierwaarde eener plant te berekenen naar haar bloemkleur. Ziet 'ns hoe merkwaardig ieder bloempje gebouwd is, hoe ze als 't ware staan te wachten op de wilde bijtes, met fijn gefranste pootes, die voor de bevruchting moeten zorgen, hoe ze daarvoor hun stand kunnen veranderen, om den insecten te wijzen waar ze wezen moeten.

Bij 't uitnemen der knolletjes ga men wat voorzichtig te werk; ze zitten nog al diep en de stengel breekt licht af.

Om kale plekken onder heesters op te vullen nemen we ook wat *Boschhuemonen* en Witte Klaverzuring mee, van beide, zoowel witte als rosebloeiende planten.

In de vrije natuur tieren al deze planten 't best op plaatsen waar niet te veel zonlicht doordringt, ze vleien zich bij voorkeur aan den voet van

houtgewas, dat haar tevens tegen scherpen wind beschut.

Sommige exemplaren komen als verkenners reeds in de eerste zachte voorjaarsdagen nieuwsgierig boven 't bruine grondloover uitkijken, als wilden ze zich vergewissen of 't gure jaargetijde bereids voorbij is, weldra volgen ook de overige en in korten tijd is de staks nog doodsche aarde één groot bloemtapijt.

Onderwijl beginnen ook de heesters hun eerste teergroene blaadjes te ontplooiën, om beschermend hun twijgen uit te spreiden over de voorjaarsbloeieters. Zoo mogen deze dan 'n paar weken lang, door niets verstoord, vredig onder de struiken voortbloeien.

Te veel licht zou de boschplanten, ook de lentebloeieters, weer weken verhinderen. 't Waas van teerheid, dat de natuur over haar heeft uitgespreid wijst reeds hierop; ook is haar slechts 'n kortstondig leven beschoren; nauwelijks toch hebben de boomen en heesters hun looverdak over hen gesloten, of hun bovengrondsch bestaan is uit.

Maar al te veel schaduw verdragen ze evenmin; ziet maar eens b. v. in bosschen waar de boomkruinen elkaar raken; wat houdt 't daaronder nog uit? Niets anders dan wat mosjes en een paar varentjes. In de donkere dennenbosschen ontbreken zelfs deze; men vindt er alleen planten, die er geen bladgroen op na houden.

Iets later hebben we voor 'tzelfde doel nog 'n zeer geschikte plant, n. l. de Gele Dovenetel (*Lamium Galeobdolon*). Ze komt hier in iets vochtige loofbosschen heel veel voor, vooral op kalkhoudende gronden. Zooals ze zich in ons land en in 't onmiddellijk aangrenzend buitenlandsch gebied voordoen, is 't niet de z. g. „typische vorm”, maar de variëteit *montanum*. De bladen zijn van boven met dofzilveren vlekjes geteekend, althans na den bloei; ze bloeit in Mei met groote gele bloemen in tijk-bloemige kransen. De eigenlijke type die iets duidelijker inheemsch is, en als sierplant in den handel is, heeft 't heele jaar door veel grooter en duidelijker zilvervlekken, maar de kransen zijn ijler. „Typisch” of „niet-typisch”, beide bezitten vele deugden voor elken tuin die niet al te droog is.

Wil men hiertusschen nog 'n afstekende kleur, aanbrengen, dan is hiervoor *Rapunzel* aan te bevelen. Ook hiervan missen we in Z.-Limb. de eigenlijke soort met geelachtige bloemen (*Phyteuma spicatum*). Meermalen kreeg ik mededeelingen dat ze gezien zou zijn in Geulem, Gronsveld en Vaals. Trots alle moeite heb ik ze daar niet kunnen vinden, altijd weer was 't de variëteit of soort met donker-paarse bloemen (*Phyteuma nigrum*).

In Noord-Nederl. komen op enkele plaatsen beide voor. In elk geval de violet-bloemige is al even sierlijk als de geelachtige en even gemakkelijk ook in cultuur; de donker-violette heeft dit voor, dat ze 'n kleur bezit, die men zelden bij wide planten aantreft.

Wil men in z'n tuin 'n mooi geheimzinnig hoekje scheppen, dan zaai men in Juli ergens op 'n iets vochtige plek langs den rand van of onder 't houtgewas *Wilde Kervel* (*Anthriscus silvestris*). Deze bloeit dan 't volgend jaar in Mei zóó rijk, dat 't op afstand gezien, lijkt alsof er witte sluiers tuschen de kale heesterstammen zijn opgehangen, waaronder de groote, glanzende, dubbelgevederde bladeren den bodem bedekken.



Terwijl de zooeven genoemde boschplanten zich hoogstens slechts 'n paar decimeters boven den grond verheffen, wordt Wilde Kervel wel 'n meter hoog; 't strakke, stijve, der heesterstammen wordt daardoor wat verzacht.

't Zelfde beeld kan men teweegbrengen met **Dolle Kervel** (*Chaerophyllum temulum*). Deze behoeft wat minder vocht, maar iets meer licht. Waarschijnlijk echter is ze vergiftig, haar zaden mogen derhalve niet in den moestuin verzeild raken.

A. DE WEVER.

### BITUMINEUZE KLEI UIT BRUINKOLEN.

Verleden keer hebben we enkele woorden gewijd aan 'n merkwaardige vondst in de bruinkool-ontginning „Energie” te Brunssum.

Op die vondst willen we nu even terugkomen.

't Stuk klei, 't welk, over z'n heele lengte door midden is gespleten, vertoont zooals we schreven, op z'n spijtlakken, indrukken van dierlijke herkomst en wel van visschen en gastropoden.

't Is ons thans gelukt een dier helften andermaal door midden te spijten.

De twee nieuwe spijtlakken prijken met nog veel mooiere indrukken dan de vorige.

Behalve visschen en gastropoden hebben ook verschillende soorten lamellibranchiaten er toe bijgedragen om van deze bitumineuze klei een prachtstuk voor 't Museum te maken.

De meeste nu voor den dag gekomen indrukken zijn overdekt met 'n dun, hel-schitterend pijrietlaagje.

JOS. CREMERS.

### SCHRIJFKRIJT IN ZUID-LIMBURG.

„Van alle krijtgebieden van Europa heeft dat van Zuid-Limburg, door zijn grooten rijkdom aan organische overblijfselen, het eerst de aandacht der geologen tot zich getrokken”.

Aldus Prof. van Baren, „de Bodem van Nederland” pag. 271.

Gek toch, dat ondanks de aandacht, welke geologen al sinds vele jaren hadden voor 't Zuid-Limburgsche krijtland, een niet-geoloog de ontdekker, moest zijn van schrijfkrijt in Zuid-Limburg.

Schrijfkrijt toch werd, voor zoover we weten, verleden jaar eerst gevonden bij den Malmeliserberg en wel door den Eerw. Heer H. Spierts, een geboren Vylenaar, toen kapelaan te Nieuwenhagen, nu pastoor van de parochie Terwinselen.

We herhalen: Voor zoo ver we weten:

Straks toch mocht een of ander ons verwijten, dat we niet op de hoogte zijn van wat er over 't Limburgsche krijt, zoo hier en daar al gepubliceerd werd.

Aan zoo iemand geven we bij voorbaat reeds ten antwoord, dat we heel goed weten wat of van Baren op blz. 287 en v.v. schrijft over „het Boven-Senoen”.

En dies haast „van buiten kennen” de regels: „In België is het zichtbaar aan de overzijde der Maas, tegenover Visé, waar het bij Heure-le-Romain zóó zacht en zuiver wit is, dat het als schrijfkrijt zou kunnen dienst doen, in tegenstelling met het meer leemige, dat in de richting Lanaye ligt. (pag. 287).

Wij weten heel zeker, hoe we bij 'n anderen auteur lezen, dat er in Zuid-Limburg géén schrijfkrijt voorkomt.

Jammer genoeg hebben we op den oogenblik die bron vergeten.

Waar we persoonlijk heel wat in de Zuid-Limburgsche krijtzóne hebben „rondgescharfeld”, maar nooit schrijfkrijt mochten vinden, — waar we daarenboven uit goede bron meenen gehoord te hebben, dat in een der uiterste uithoeken van Zuid-Limburg „schrijfkrijt” van elders wel 'ns werd aangevoerd voor industriële doeleinden, herhalen we dat, voor zoo ver we tot nu toe wisten, de aanwezigheid van schrijfkrijt hier onbekend was.

En toch... in 't nooit volprezen, aan delfstoffen zoo rijke Zuid-Limburg, zit ook schrijfkrijt.

Getuige de vondst welke we boven memoreerden en waarvan zich een monster bevindt in ons Museum.

JOS. CREMERS.

### KIKKERBERICHTEN.

Elders in dit nummer van 't Maandblad vindt men 'n stukje getiteld: „kikvorschontwaken”.

Daarin wordt gesproken over 'n kikker met een „balletje” aan den poot. 't Balletje zou, naar de schrijvers zeggen, 'n mosseltje ter grootte van 'n erwit zijn geweest.

Den 20 Maart l. l. vingen ook wij, in de buurt van Maastricht 'n kikvorsch met 'n „balletje” aan z'n voorpooten.

't Zwarte dingetje leek inderdaad op 'n „mosseltje”.

Of 't 'n „mosseltje” was?...

Wel neen!

't Was niets anders dan de wrachtige knobbel waarmee de duim van de groene water- en bruine landkikkers zijn toegerust.

Voor al in den paartijd is dit zwarte wrachtige knobbeltje, 't welk alsdan dienst doet bij 't vasthouden van 't wijfje, sterk gezwollen.

We durven er 'n lief ding om verwekken, dat ook de bewuste kikker onder Meerssen op deze wijze was uitgedost.

Nu we 't toch over \*kikkers\* hebben en nog wel over kikkers in den paartijd, kunnen we gevoeglijk ook 't volgende hier plaatsen.

Enkele dagen geleden heb 'k in 'n courant, 'k weet niet meer in welke, de vondst ergens in Limburg gelezen van 'n kikker met twee koppen, vier oogen en acht pooten!!

Siameesche tweelingbroeders!...

Als Aprilgrap kan 't bericht niet worden beschouwd; daarvoor toch was 't nog geen tijd.

Indien de waarnemer van dien wonderkikker goed uit de oogen had gekeken, zou hij zoo goed als zeker tot de ontdekking zijn gekomen dat hij te doen had met twee parende kikkers.

't Mannetje op den rug van 't wijfje gezeten, houdt 't laatste zóó vast omkneld, dat de twee één lijken. Niet zonder fors geweld zijn ze van elkaar af te trekken.

En nu nog iets over kikkers.

In 't l.l. Decemernummer vermeldten we hoe te Schin-op-Gel 'n twintigtal kikkers met afgebeten koppen waren gevonden, bij 't opruimen van een hoop takkebossen.